

Wrocław, dnia 5 lipca 2013 r.

RPO-727490-XX-720.6/12/NK

Raport
Krajowego Mechanizmu Prewencji
z wizytacji
Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych
i Doprowadzonych w celu Wytrzeźwienia
Komendy Powiatowej Policji w Strzelinie

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 18 marca 2013 r. do pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia Komendy Powiatowej Policji w Strzelinie (dalej: PdOZ lub Izba), udał się przedstawiciel Krajowego Mechanizmu Prewencji (zwanego dalej KMP lub Mechanizmem) z Biura Pełnomocnika Terenowego Rzecznika Praw Obywatelskich we Wrocławiu, dr Natalia Kłaczyńska (prawnik).

Celem wizytacji zapobiegawczej przedstawiciela Krajowego Mechanizmu Prewencji było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania osób zatrzymanych i dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania Izby, przedstawionej przez podinsp. Tomasza Bochenka, Naczelnika Wydziału Prewencji Komendy Powiatowej Policji w Strzelinie oraz funkcjonariuszy pełniących służbę w Izbie;
- oglądzie wszystkich pomieszczeń Izby, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych;
- zapoznaniu się z następującą dokumentacją Izby: protokołami zatrzymań i doprowadzenia w celu wytrzeźwienia, elektroniczną książką przebiegu służby, kartą zapoznania z regulaminem i książką wizyt lekarskich.

Dokonane ustalenia wstępnie przedstawiono i omówiono z podinsp. Tomaszem Bochenkiem, Naczelnikiem Wydziału Prewencji oraz mł. insp. Zbigniewem Fudali, I Zastępcą Komendanta Powiatowego Policji w Strzelinie.

Ponadto po zakończeniu wizytacji analizie poddano: sprawozdanie sędziego wizytatora Sądu Okręgowego we Wrocławiu z wizytacji Izby przeprowadzonej w dniu 30 listopada 2011 r. oraz protokół kontroli sanitarnej przeprowadzonej w dniu 21 listopada 2012 r. przez Państwowego Inspektora Sanitarnego MSW na obszarze województwa dolnośląskiego.

2. Legalność osadzenia w placówce

Izba przeznaczona jest dla kobiet i mężczyzn, zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa oraz doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

Z przekazanych Krajowemu Mechanizmowi Prewencji danych statystycznych wynika, że w roku 2012 w placówce przebywało ogółem 369 osób, w tym 91 doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, zaś w 2013 r. do dnia wizytacji – 81 osób, w tym 12 doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

Analiza wybranych protokołów zatrzymań nie ujawniła przypadków przebywania w PdOZ powyżej 72 godzin.

Pojemność Izby wynosi 4 miejsca. W czasie wizytacji w Izbie nikt nie przebywał.

3. Traktowanie przez personel jednostki

Do służby w PdOZ oddelegowanych jest 10 funkcjonariuszy z zespołu służby dyżurnej. Ze względu na małą pojemność Izby i stosunkowo niewielki zakres obowiązków, wykonują oni również inne zadania, niezwiązane z działalnością Izby.

Przyjęcia osób zatrzymanych i doprowadzonych w celu wytrzeźwienia odbywają się w obszernym, wydzielonym pomieszczeniu (zwanym dalej pokojem przyjęć), które pełni również *ad hoc* funkcję gabinetu lekarskiego. Nie jest ono monitorowane. W pomieszczeniu tym przeprowadza się także kontrole osobiste. Jeżeli przyjmowaną do Izby osobą jest kobieta, wówczas kontroli dokonuje jedna z funkcjonariuszek zatrudnionych w Komendzie Powiatowej Policji.

Z wybranych losowo wpisów do elektronicznej książki przebiegu służby wynika, że sprawdzanie zachowania osób umieszczonych w PdOZ odbywa się w 30 minutowych odstępach czasu, stosownie do postanowień § 12 pkt 3 *Zarządzenia nr 130 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia* (Dz. Urz. KGP z 2012 r., poz. 42).

W Izbie nie wyodrębniono pomieszczenia przeznaczonego do używania wyrobów tytoniowych. W wyjątkowych przypadkach osobom umieszczonym w Izbie umożliwia się palenie tytoniu w pokoju sanitarnym.

Należy podkreślić, że zgodnie z § 4 ust. 1 i 2 *Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 maja 2011 r. w sprawie szczegółowych warunków używania wyrobów tytoniowych na terenie obiektów oraz w środkach przewozu osób podlegających ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych* (Dz. U. z 2011 r. Nr 97, poz. 564), w obiektach, w których przebywają osoby skierowane decyzją sądu, zatrzymane, tymczasowo aresztowane lub przebywające w strzeżonym ośrodku lub areszcie w celu wydalenia, dopuszcza się możliwość używania wyrobów tytoniowych przez osoby pozbawione wolności w celach

i pokojach mieszkalnych, pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej wentylacji takich cel i pokoi. W wizytowanej placówce wszystkie pokoje dla zatrzymanych są jednoosobowe. Z informacji uzyskanych od Naczelnika Wydziału Prewencji wynika, że we wszystkich nich funkcjonuje wentylacja mechaniczna. W opinii przedstawiciela Krajowego Mechanizmu Prewencji istnieją więc warunki do wyznaczenia jednego z pokoi jako pokoju przeznaczonego dla osób palących.

Z informacji przekazanych przez Naczelnika Wydziału Prewencji wynika, że w roku 2012 oraz 2013 do dnia wizytacji żaden z zatrzymanych nie złożył skargi na traktowanie przez funkcjonariuszy podczas pobytu w Izbie. W okresie tym nie wszczęto żadnego postępowania dyscyplinarnego przeciwko pracownikom Izby, jak również postępowania sądowego przeciwko Izbie lub jej pracownikom.

W roku 2012 i 2013 do dnia wizytacji w Izbie nie miało miejsca żadne wydarzenie nadzwyczajne.

4. Prawo do informacji

Dokumentem regulującym prawa i obowiązki osób zatrzymanych i umieszczanych w PdOZ jest *Regulamin pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia* (dalej: *Regulamin*), stanowiący załącznik do *Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb* (Dz. U. z 2012 r. poz. 638) – zwanego dalej *Rozporządzeniem*.

Z informacji przekazanych przez funkcjonariuszy pełniących służbę w Izbie wynika, że osoby w niej umieszczane zapoznawane są z treścią *Regulaminu* przy przyjęciu do Izby, nadto każdorazowo osoba umieszczana w Izbie otrzymuje do pokoju egzemplarz *Regulaminu*.

W Izbie jest prowadzona Karta zapoznania z regulaminem pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, stosownie do § 17 ust. 1 pkt 5 *Rozporządzenia*. Jej analiza wskazuje na to, że wszystkie osoby umieszczane w Izbie zapoznawane są z *Regulaminem*.

Nadto w Izbie praktykowane jest dodatkowe dokumentowanie zapoznawania z *Regulaminem* w formie odrębnych druków, dołączanych do akt każdej z osób umieszczanych w Izbie. Na każdym druku widnieje informacja o: zapoznaniu z *Regulaminem*, poinformowaniu o przysługujących prawach i obowiązkach oraz o wyposażeniu Izby w system całodobowego monitoringu. Praktyka ta dotyczy zarówno osób zatrzymanych, jak i doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. W ten sposób realizacja prawa tych osób do informacji dokumentowana jest w sposób pełny i przejrzysty. Warto jedynie zwrócić uwagę na to, by wspomniane druki wypełniane były we wszystkich przypadkach – przy niektórych protokołach zatrzymania lub doprowadzenia w celu wytrzeźwienia było ich brak.

Jeżeli osoba umieszczona w Izbie nie włada językiem polskim, udostępniane jest jej pouczenie o prawach i obowiązkach w języku obcym.

Stosownie do § 16 *Rozporządzenia*, w pokojach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia umieszczony powinien być wykaz instytucji stojących na straży praw człowieka. Tymczasem podczas wizytacji w żadnym z pokoi nie było takiego wykazu. Przedstawiciel KMP zaleca więc, by do egzemplarza *Regulaminu* udostępnianego każdemu z zatrzymanych do pokoju dołączać również wykaz w/w instytucji.

Jak poinformowali funkcjonariusze pełniący służbę w Izbie, zawiadomienia o zatrzymaniu osób trzecich, wskazanych przez zatrzymanych, dokonują na ogół funkcjonariusze Policji. Jeżeli jednak osoba umieszczana w Izbie posiada przy sobie telefon komórkowy, może sama w obecności funkcjonariuszy zadzwonić do osoby bliskiej, co należy podkreślić jako dobrą praktykę.

5. Warunki bytowe

Izba usytuowana jest na parterze budynku Komendy Powiatowej Policji w Strzelinie. W jej skład wchodzi 4 jednoosobowe pokoje dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokój sanitarny, pokój przyjęć, pokój do przygotowania lub podgrzewania posiłków.

W 2012 r. Izba przeszła gruntowny remont. Obecnie jest w niej więc bardzo czysto, a pomieszczenia sprawiają wrażenie schludnych i zadbanej.

Wyposażenie pokoi dla osób zatrzymanych stanowią prycze, stoły i taborety, przymocowane do podłogi, o zaokrąglonych kantach. Ściany pomalowane są farbą spełniającą warunek zmywalności i odporności na działanie wilgoci oraz preparatów czyszcząco- dezynfekujących, określonego w § 7 ust. 1 pkt 1 *Rozporządzenia*. Podłogi wykonano z płytek ceramicznych.

Okna w pokojach dla osób zatrzymanych nie są uchylne, jednakże w każdym pokoju funkcjonuje sprawna wentylacja mechaniczna. Okna zabezpieczone są od zewnątrz kratą, a od strony wewnętrznej siatką stalową. Każdy z pokoi został wyposażony w sygnalizację przyzywową. W każdym z nich znajduje się kaloryfer zabezpieczony siatką metalową. Oświetlenie w pokojach jest odpowiednie do czytania i pisanie. Godne podkreślenia jest także funkcjonowanie oświetlenia nocnego o zmniejszonym natężeniu.

Wszystkie pokoje dla osób zatrzymanych zapewniają powierzchnię przypadającą na jedną osobę nie mniejszą niż 3 m².

Pokój sanitarny wyposażony jest w jeden natrysk, jedną umywalkę i jedną miskę ustępową, oddzieloną od reszty pomieszczenia drzwiczkami uchylnymi. Urządzenie umożliwiające regulację temperatury i strumienia wody doprowadzonej do natrysku znajduje się poza pokojem. Podłoga i ściany w pokoju sanitarnym wyłożone są płytkami ceramicznymi. Armatura sanitarna wykonana jest ze stali nierdzewnej. Podczas wizytacji w pokoju było czysto i ciepło (ogrzewanie zapewnia kaloryfer). Znajdował się tam papier toaletowy i mydło. Funkcjonariusze wydają również zatrzymanym ręczniki materiałowe. W pokoju tym panował zaduch spowodowany prawdopodobnie, jak wyjaśnili funkcjonariusze, niedrożnością kanalizacji. Odczuwalny był również wysoki

stopień wilgotności powietrza. Wentylacja grawitacyjna niedostatecznie eliminowała te problemy. Przedstawiciel KMP zaleca więc zainstalowanie w pokoju sanitarnym wentylacji mechanicznej.

W Izbie znajduje się małe pomieszczenie do przygotowywania i podgrzewania posiłków. Są one dostarczane w jednorazowych opakowaniach przez siedem dni w tygodniu z pobliskiego lokalu gastronomicznego. Ponadto na życzenie funkcjonariusze wydają zatrzymanym ciepłe napoje i wodę .

W razie potrzeby osobom umieszczonym w Izbie wydawana jest odzież zastępcza – dresy i klapki.

Na korytarzu stoją obszerne szafy pełniące funkcje magazynów. W jednej z nich przechowywane są czyste koce, poduszki i materace, w drugiej – poszwy, ręczniki, odzież zastępcza, a na odrębnej półce brudna bielizna pościelowa. Trzecia pełni funkcje depozytu. Na odrębnej półce przechowuje się w niej – w razie potrzeby – rzeczy osób chorych zakaźnie.

Pomieszczenia Izby są monitorowane całodobowo. Monitoring obejmuje wszystkie pokoje dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz korytarz. Obserwacji podglądu z kamer dokonuje funkcjonariusz w dyżurce Komendy.

Z informacji przekazanych przez Naczelnika Wydziału Prewencji wynika, że istnieje możliwość nagrywania danych z monitoringu. Są one przechowywane na twardym dysku przez okres 30 dni, co jest zgodne z § 41 *Rozporządzenia*.

6. Prawo do ochrony zdrowia

Badania lekarskie osoby, która ma zostać przyjęta do Izby, odbywają się w Strzelińskim Centrum Medycznym. Jeżeli natomiast zachodzi potrzeba udzielenia pomocy medycznej osobie przebywającej już w Izbie, wówczas wzywa się oddział pogotowia ratunkowego. Badania lekarskie odbywa się wówczas w pokoju przyjęć, wyposażonym w stół, umywalkę i krzesło albo w pokoju, w którym zakwaterowana jest osoba badana. Przy badaniu obecny jest funkcjonariusz Policji. Praktyka ta jest niedopuszczalna. Zgodnie z § 38 *Drugiego Sprawozdania Ogólnego CPT* [CPT/Inf (1992)3] wszystkie badania lekarskie osób

przebywających w areszcie policyjnym muszą być przeprowadzone tak, aby funkcjonariusze nie słyszeli rozmowy lekarza z pacjentem oraz ich nie widzieli, chyba, że w szczególnych przypadkach lekarz sobie tego zażyczy.

Z książki wizyt lekarskich wynika, że w 2012 r. miało miejsce 5 wizyt pogotowia ratunkowego, w 2013 r. – żadna. Wpisy do książki wizyt lekarskich nie budziły wątpliwości. Dokonywane są one w sposób odzwierciedlający najistotniejsze kwestie związane z wizytą (data i godzina, przyczyna, wyniki badania, ewentualnie przepisane leki lub zalecony sposób postępowania).

Przed umieszczeniem w Izbie badaniom lekarskim poddawane są obligatoryjnie wszystkie osoby znajdujące się w stanie nietrzeźwości, a pozostałe – w razie wystąpienia okoliczności, o których mowa w § 4 ust. 1 *Regulaminu*. Krajowy Mechanizm Prewencji stoi na stanowisku, że badaniu wstępnemu przed umieszczeniem w PdOZ powinny być poddawane wszystkie osoby zatrzymane. Przyjęcie takiego rozwiązania wychodzi naprzeciw normom międzynarodowym dotyczącym dostępu do opieki medycznej w trakcie pozbawienia wolności. Warto tu wskazać chociażby na powoływaną wyżej Rezolucję Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r. *Zbiór zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia*, zgodnie z którą „osobie aresztowanej lub uwięzionej, tak szybko po przyjęciu do miejsca aresztowania lub uwięzienia, jak będzie to możliwe, zostanie zaproponowane odpowiednie badanie lekarskie, a później, kiedy będzie to potrzebne, zapewniona opieka medyczna i leczenie” (Zasada 24).

Zastrzeżenia Mechanizmu budzi również sposób wypełniania dokumentacji w przypadku skierowania na wstępne badanie lekarskie umieszczanych w Izbie osób trzeźwych. W obowiązującym stanie prawnym podaje się je badaniom tylko w ściśle określonych przypadkach (§ 4 ust. 1 *Regulaminu*). Z dokumentacji powinno więc wynikać, z jakiej przyczyny przeprowadzono badania wstępne. Tymczasem w niemal wszystkich zbadanych przypadkach przyczyny przeprowadzenia badania nie wskazano ani w zleceniu badań lekarskich, ani w wydanym w wyniku badania zaświadczeniu lekarskim, ani w protokole zatrzymania w części dotyczącej badań lekarskich. Uniemożliwia to dokonanie

oceny, czy osobom zatrzymanym i doprowadzonym w celu wytrzeźwienia została zapewniona właściwa opieka lekarska. Wprawdzie wzór zaświadczenia lekarskiego, określony w Załączniku nr 9 do *Rozporządzenia*, nie przewiduje odnotowywania przyczyny badania, ale podkreślić trzeba, że wzór ten obowiązuje w razie badania osoby doprowadzonej w celu wytrzeźwienia (§ 17 ust. 2 pkt 6 *Rozporządzenia*), w której przypadku badania jest zawsze obligatoryjne, bez względu na jej stan zdrowia. Jeżeli więc badana jest osoba trzeźwa, wobec której obowiązek badania aktualizuje się tylko w określonych przypadkach, należy we wniosku o przeprowadzenie badania odnotowywać przyczynę przeprowadzenia badania, w szczególności, jeżeli osoba ta posiadała obrażenia ciała – opisać te obrażenia.

Nadto analiza dokumentacji medycznej ujawniła, że w większości zaświadczeń lekarskich brak jest informacji o godzinie przeprowadzenia badania, choć według wzoru zaświadczenia lekarskiego, określonego w Załączniku nr 9 do *Rozporządzenia*, powinno się ją umieszczać w zaświadczeniu. Jest to istotne zwłaszcza w sytuacjach, gdy w trakcie pobytu w Izbie następuje pogorszenie stanu zdrowia osoby zatrzymanej. Ustalenie dokładnego czasu przeprowadzenia wstępnych badań lekarskich pozwala ocenić, czy osobie tej zapewniono właściwą pomoc medyczną. Przedstawiciel Mechanizmu zaleca więc, by funkcjonariusze dowożący osoby zatrzymane na badania wstępne zwracali uwagę lekarzom na wpisywanie do zaświadczeń godziny przeprowadzenia badania.

Wizytacja ujawniła 1 przypadek pobytu w Izbie osoby, co do której lekarz stwierdził wystąpienie medycznych przeciwwskazań do pobytu w pomieszczeniach. Chodzi o _____, zatrzymanego w dniu _____ r. W zaświadczeniu lekarskim, wydanym w dniu zatrzymania, stwierdzono, że wymaga on konsultacji psychiatrycznej i nie może przebywać w PdOZ bez konsultacji. Tymczasem w książce wizyt lekarskich brak jest adnotacji o wizycie psychiatry. Z protokołu zatrzymania wynika, że do zatrzymania doszło w dniu _____ r. o godz. _____, a do zwolnienia z Izby – dopiero w dniu _____ r. o godz. _____. Można więc wysnuć wniosek, że zatrzymany przebywał w Izbie ponad dobę w sytuacji, gdy lekarz jednoznacznie stwierdził

istnienie przeciwwskazań do umieszczenia do w Izbie. KMP zaleca bezwzględne wyjaśnienie okoliczności tej sprawy.

Z informacji przekazanych przez funkcjonariuszy pełniących służbę w Izbie wynika, że ostatnie szkolenie z zakresu pomocy przedmedycznej przeszli oni przy przyjęciu do służby. Ze względu na fakt, iż na funkcjonariuszach pełniących służbę w PdOZ spoczywa zadanie, jakim jest zapewnienie bezpieczeństwa osobom zatrzymanym przebywającym w pomieszczeniach, w szczególności osobom doprowadzonym w celu wytrzeźwienia, które to zadanie nabiera dodatkowej wagi ze względu na brak etatowego wsparcia lekarskiego, przedstawiciel Krajowego Mechanizmu Prewencji zaleca uczestnictwo personelu PdOZ w szkoleniach z zakresu udzielania pierwszej pomocy.

W protokole kontroli przeprowadzonej w Komendzie Powiatowej Policji w Strzelinie przez Państwowego Inspektora Sanitarnego MSW na obszarze województwa dolnośląskiego w dniu 21 listopada 2012 r. nie sformułowano żadnych zaleceń dotyczących Izby.

7. Dokumentacja działalności Izby

Sposób prowadzenia elektronicznej książki przebiegu służby oraz wybranych losowo protokołów zatrzymań i protokołów doprowadzenia w celu wytrzeźwienia nie wzbudził poważniejszych zastrzeżeń. Wpisy do tych dokumentów są czytelne, przejrzyste i zawierają wszystkie treści wymagane przez obowiązujące przepisy.

Uwagi dotyczące dokumentacji medycznej omówiono w pkt 6.

8. Zalecenia

Na podstawie art. 19 Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, przedstawiciel Krajowego Mechanizmu Prewencji kieruje następujące zalecenia:

1. do Komendanta Powiatowego Policji w Strzelinie:
  - 1.1. umieszczenie w pokojach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia wykazu instytucji stojących na straży praw człowieka;
  - 1.2. wyznaczenie jednego z pokoi dla zatrzymanych z przeznaczeniem do umieszczania w nim osób palących;
  - 1.3. zainstalowanie w pokoju sanitarnym wentylacji mechanicznej;
  - 1.4. wyjaśnienie okoliczności pobytu w _____, zatrzymanego w dniu _____ r., co do którego lekarz stwierdził wystąpienie medycznych przeciwwskazań do pobytu w Izbie;
  - 1.5. bezwzględne respektowanie opinii lekarskich, w których stwierdzono występowanie przeciwwskazań do pobytu w Izbie;
  - 1.6. przeprowadzanie badań lekarskich pod nieobecność funkcjonariusza Policji chyba, że w szczególnych przypadkach lekarz sobie tego zażyczy;
  - 1.7. zadbanie o odnotowywanie w zaświadczeniach lekarskich przyczyny przeprowadzenia badania;
  - 1.8. zwrócenie uwagi lekarzowi przeprowadzającemu badania lekarskie przed przyjęciem do Izby na konieczność wpisywania do zaświadczenia lekarskiego godziny badania;
  - 1.9. zapewnienie personelowi PdOZ uczestnictwa w szkoleniach z zakresu udzielania pomocy przedmedycznej;
2. do Komendanta Wojewódzkiego Policji we Wrocławiu:
  - 2.1. zapewnienie środków na realizację zaleceń z pkt 1.3 i 1.9.